

PAVEL BENDA, JIŘÍ MAREK

LABSKÉ PÍSKOVCE Z HLEDISKA OCHRANY PŘÍRODY

P. B e n d a . J . M a r e k : *The Elbe Sandstones Area from the View-point of a Protecting of Nature*. – Sborník ČGS, 100, 3, pp. 210 – 221 (1995). – The Elbe Sandstones Area is situated on the borders of two countries: the Czech Republic and Germany. In 1972, the land on the Czech side was proclaimed the Protected Landscape Area (PLA) Elbe Sandstones. It has an area of about 320 square kilometres. Part of this land will become a national park. It will link the already renowned PLA Elbe Sandstones (also known as Bohemian Switzerland) with the National Park Saxonian Switzerland on neighbouring Germany. This unique erosional landscape was formed when Tertiary basalts disrupted and invaded the existing Cretaceous sandstone sedimentary rock. There are interesting occurrences of plants and animals including certain types of endemics and rare species. The headquarters of the PLA in the town of Děčín includes the state administration, the various specialists, environmental educators, public relation personnel and ranger services. The biggest problems in the PLA are intensive forestry practices, rock-climbing, unregulated camping, and Elbe River quality and cleanliness.
KEY WORDS: the Protected Landscape Area Elbe Sandstones – national park – protecting of nature.

První snahy o ochranu Labských pískovců nalzáme v zápise ministerského konzervátora Rudolfa Maximoviče z roku 1923, kde se píše: „Zájem uchování krajinných a přírodních krás zde vytčených jest zájmem veřejným. České Švýcarsko jest vhodným objektem turistického ruchu. Jde opravdu o významné objekty, neboť tato oblast má nejen v detaile (Prebišská brána, Edmundova a Divoká rokle), ale i jako krajinný celek nesporný charakter přírodní památky, vhodné ke zřízení parciální rezervace. Proto má i ministerstvo zájem na udržení území v dochovaném stavu, oddálení všech nebezpečí, která by mu hrozila, a na vědeckém probádání a využití.“ První ucelený návrh na zřízení velkoplošné ochrany Labských pískovců lze nalézt v diplomové práci dr. Jana Čerovského z roku 1953 s názvem „Lesy v Děčínských stěnách“ s podtitulem „Návrh na zřízení státem chráněné přírodní oblasti Děčínské stěny“.

Tato snaha vyústila 27. června 1972 ve vyhlášení Chráněné krajinné oblasti Labské pískovce na území o rozloze 320 km², která navazuje na již vyhlášenou chráněnou oblast Saské Švýcarsko – Landschaftschutzgebiet Sächsische Schweiz v tehdejší NDR, která byla vyhlášena v roce 1956 na rozloze 368 km². Nesporné hodnoty území vedly dne 28. dubna 1991 k vyhlášení Národního parku Saské Švýcarsko (Nationalpark Sächsische Schweiz) na ploše 93 km². Od té doby se datují intenzivní snahy o vyhlášení národního parku i na české straně, který by zahrnoval nejcennější a nejzachovalejší části chráněné krajinné oblasti.

Základním posláním Chráněné krajinné oblasti Labské pískovce je ochrana všech hodnot krajiny, jejího vzhledu, jejích typických znaků i přírodních zdrojů a vytváření vyváženého přírodního prostředí. K typickým znakům krajiny náleží zejména její povrchové utváření včetně vodních toků a vodních ploch, rozvržení a využití lesního a zemědělského půdního fondu, její vegetační kryt a volně žijící živočišstvo. Ve vztahu k ní také rozmístění a urbanistická skladba sídel a místní stavby lidového rázu.

Neživá příroda

Původ krajiny Českého Švýcarska je nutno hledat na dně druhohorního křídového moře asi před 100 miliony lety. Na dně tohoto moře se postupně usazovaly sedimenty, které sem přinášely řeky – hlavně písky a šterky a v menší míře jíly, které časem ztvrdly na pevnou horninu. Koncem křídového období (asi před 80 až 70 miliony lety) moře z této oblasti ustoupilo a obnažilo tuto pískovcovou tabuli. Ve třetihorách, v době zhruba před 20 miliony lety, byl geologický vývoj území ovlivněn vulkanickou činností, která se projevila vyzdvížením a rozlámáním zpevněných sedimentů a výstupem roztažených vulkanických hornin. Území podléhalo a neustále podléhá zejména vodní a větrné erozi. Ve čtvrtohorách (tj. asi před dvěma miliony lety až po současnost) dostává tato krajina dnešní podobu. Stalo se tak zvětráváním podél puklin v pískovcích, erozí vodních toků, chemickým zvětráváním a také rozdílnou odolností pískovce vůči zvětrávání. Tvrdší části pískovců prostoupené vulkanity, železitémi nebo křemičitými roztoky vzdorovaly zvětrávání více než okolní měkkí pískovce. Celé území tak získalo charakter typických skalních měst.

V této oblasti jsou zastoupeny geomorfologické jevy ve velkém množství a v dokonalých tvarech. Dokonale modelované je zejména skalní město Tiských stěn, výjimečné jsou říční kaňony řek Kamenice a Křinice včetně jejich přítoků, unikátní je také mohutný kaňon řeky Labe. Pozornost si zaslouží rozsáhlé skalní stěny (např. Křídelní stěny, Pastýřská stěna), různé hřbety, skalní věže, drobná skalní okna, výklenky a jiné bizarní útvary. Nejznámějšími jedinečnými výtvory jsou skalní brány – Malá Pravčická brána a zejména Pravčická brána, mohutný přírodní skalní most, dlouhý 25 metrů s výškou 21 metrů nemající v Evropě obdobu.

Geomorfologická pestrost území je jedním z hlavních činitelů ovlivňujících klimatické podmínky v jednotlivých částech CHKO. Poměrně často se zde vyskytuje jev nazývaný inverze teplot. Ten je vázaný na úzké soutěsky, zejména v povodí Kamenice a Křinice, které mají většinou směry V – Z a odvozené. Zde dochází naopak k poklesu teplot v závislosti na poklesu nadmořské výšky. Celý tento jev vyvolaný morfologickými a hydrogeologickými poměry má význam zejména floristický, méně již zoologický. Naproti tomu jej nelze očekávat u kaňonu Labe, již vzhledem k jeho šířce a směru průběhu a konečně i vzhledem k tepelné kapacitě vody labského toku. Zde se naopak projevuje tento jev ohříváním celého dna kaňonu, který představuje úzký výběžek středoevropské teplé oblasti do Drážďanské a Míšenské kotliny.

Naprostá většina území CHKO náleží do mírně teplé oblasti – okrsky mírně teplé, mírně vlhké až vlhké, pahorkatinové až vrchovinové. Pouze nejnižší části Děčínské kotliny a kaňonu Labe lze řadit do teplé oblasti, okrsku mírně teplého. Průměrné teploty vegetačního období, tj. období měsíců duben až říjen, se pohybují v nejnižších částech CHKO – Děčínská kotlina a kaňon Labe 13 – 14 °C, na většině zbývajících území CHKO mezi 12 – 13 °C. Při posuzování celkového teplotního charakteru CHKO se ukazuje, že celá oblast je relativně chladná, samozřejmě s výjimkami, a se zřetelným sklonem k oceanitě klimatu.

Celou oblast CHKO lze hodnotit jako srážkově bohatou – dlouhodobé srážkové úhrny se pohybují okolo hodnot 700 – 800 mm. Z toho se vymykají jen nejnižše položené oblasti, v našem případě Děčínská kotlina, kde dlouhodobý srážkový úhrn klesá pod 700 mm v prostoru Děčínské kotliny. Rozdělení srážek v průběhu roku není rovnoměrné. Větší podíl srážek spadne ve vegetačním období, menší v mimovegetačním období.

Živá příroda

Flóra Labských pískovců je zajímavá výskytem některých pozoruhodných druhů (např. rojovník bahenní – *Ledum palustre*), jakož i druhů vyskytujících se v horských oblas-

tech, přičemž v Labských pískovcích rostou v nadmořské výšce od 150 do 350 m. Jsou to např. žebrovice různolistá (*Blechnum spicant*), koprník štětínolistý (*Meum athamaticum*) nebo devětsil bílý (*Petasites albus*). V důsledku zvratu vegetačních pásem nacházíme v inverzních údolích chladnomilné druhy, například violku dvoukvětou (*Viola biflora*), plavuň pučivou (*Lycopodium annotinum*) i jiné druhy rostoucí za normálních podmínek v montánním pásnu.

Vliv klimatu se projevuje výskytem subatlantských (suboceánských) druhů rostlin a také nápadným množstvím lokalit těchto druhů (např. žebrovice různolistá – *Blechnum spicant* nebo svízel hercynský – *Galium hercynicum*). Na území Labských pískovců s vysokou půdní a vzdušnou vlhkostí najdeme druhy rostoucí na stinných lokalitách, například v lese, ve větším množství i mimo les (např. udatna lesní – *Aruncus sylvestris* nebo třtina chloupkatá – *Calamagrostis villosa*).

Z teplomilných druhů, které řadíme hlavně k druhům submediteránním, vyskytují se v území pouze ty, které mají menší nároky na teplotu a výživnost substrátu. Nacházejí se hlavně v nižších polohách a na ostrůvcích čedičů – např. na Růžáku tolitá lékařská (*Vincetoxicum hirundinaria*) nebo v kaňonu Labe javor babyka (*Acer campestre*).

Invazní, cizí druhy rostlin se na území Labských pískovců rozšiřují běžnými způsoby, zejména komunikacemi, vodními toky, větrem a lidskou činností. V území se z těchto druhů uplatňují například vrbovka cizí (*Epilobium adenocaulon*), ojedíněle bolševník velkolepý a z dřevin borovice vejmutovka.

Podle rekonstrukční geobotanické mapy jsou ve studovaném území zastoupena lesní společenstva bikových bučin rostoucí převážně na pískovcovém podkladu, acidofilních doubrav na pískovcových substrátech křídového stáří, květnatých bučin na čedičových ostrůvcích a dále olšin, vyskytující se v sukcesních stadiích podél vodních toků. Významný ekosystém v území tvoří reliktní bory na pískovcových skalách.

Z přirozených typů vegetace je třeba se zmínit zejména o rašeliníštích, z nichž dvě jsou chráněna formou přírodní rezervace (Nad Dolským mlýnem a Čabel). Rašeliníště se vyskytovala i v prostoru Rájec – Tisá – Ostrov. V roce 1993 zbylo po činnosti Lesů České republiky jen torzo zničeného rašeliníště se zbytky pěti keříků vlohyně (*Vaccinium uliginosum*). Jedná se patrně o jediný výskyt na území CHKO Labské pískovce.

Fauna CHKO je pestrá. Bohužel poznatky o ní jsou kusé a u většiny bezobratlých téměř nulové. Proto je zatím obtížné zhodnotit území z hlediska zoogeografického. Faunistická jedinečnost Labských pískovců je dána zejména velkou lesnatostí, relativním klidem a nabídkou celé škály biotopů od vlhkých nížinných přes suché a teplé náhorní plošiny až k vlhkým horským na dně hlubokých roklí.

Vzhledem k obrovskému druhovému bohatství bezobratlých a s přihlédnutím k tomu, že na tomto území nebyl zatím prováděn žádný nový dlouhodobý systematický průzkum, jsme nuceni čerpat poznatky o tomto území zejména z literárních pramenů. Entomofauna Labských pískovců se vyznačuje mnoha druhy s boreálním rozšířením v nízkých polohách. Uplatňuje se v ní velký počet stenoeckních druhů. Vedle zcela nových druhů pro toto území a pro svět (nosatec *Pseudophytobius sphaerion*, mravenec *Sifolinia pechi* a květilka *Phorbia kulai*) zde byly zjištěny i druhy platicí na území tohoto státu již za vyhynulé nebo velmi vzácné, neboť nebyly desítky let nacházeny.

Z hlediska druhového bohatství ryb patří k nejvýznamnějším lokalitám neregulovaný tok řeky Labe. Až na české území vstupovalo ze Severního moře Labem prokazatelně 7 druhů ryb. Tato migrační trasa však byla přerušena výstavbou vodních děl a znečištěním řeky. V posledních letech se provádějí opatření k eliminaci těchto nepříznivých vlivů. V roce 1995 bude zahájena reintrodukce lososa atlantského (*Salmo salar*) do pravobřežních přítoků Labe (např. Křinice). V průběhu prací na Projektu Labe byla aktuálně prokázána přítomnost 32 druhů ryb sedmi čeledí. Ostatní toky na území CHKO náležejí k pstruhovému pásnu s charakteristickou ichtyofaunou.

Na území Labských pískovců byla prokázána přítomnost 14 druhů obojživelníků. U čtyř – čolek velký (*Triturus cristatus*), rosnička obecná (*Hyla arborea*), blatnice skvrnitá (*Pelobates fuscus*) a ropucha zelená (*Bufo viridis*) – nejsou v posledních 20 letech k dispozici žádné údaje o jejich výskytu. Zvláštní pozornosti si zasluhuje populace mloka skvrnitého (*Salamandra salamandra*), který je v některých částech CHKO značně početný. Ve velmi silné populaci se vyskytuje také čolek horský (*Triturus alpestris*). Skokan ostronosý (*Rana arvalis*) je znám z povodí Kamenice a Křinice, skokan šťihlý (*Rana dalmatina*) zatím jen z levobřežní části CHKO. Skokan skřehotavý (*Rana ridibunda*) se pravidelně rozmnožuje v tůních podél řeky Labe a v rybníku u Staré Olešky, velmi pravděpodobný je i výskyt skokana krátkonohého (*Rana lessonae*) a jejich křížence skokana zeleného (*Rana kl. esculenta*).

V CHKO byl prokázán výskyt 7 druhů plazů. Pouze o užovce podplamaté (*Natrix tessellata*), která byla zjištěna u Labe, chybí z posledních let údaje o výskytu. Zajímavý je výskyt užovky hladké (*Coronella austriaca*) z okolí Mezné a Janova. Naproti tomu zmizel obecná (*Vipera berus*) je místy ještě poměrně hojná.

Hnízdění nebo velmi pravděpodobné hnízdění na území této oblasti bylo prokázáno u 137 druhů ptáků. Další zvýšení počtu hnízdicích druhů je však velmi pravděpodobné, protože na území nebyl zatím prováděn systematický a dlouhodobý ornitologický průzkum. Ze vzácných druhů v roce 1992 zahnízdil na Staré Olešce 1 pár volavky popelavé (*Ardea cinerea*). V oblasti pravidelně hnízdí 2 – 3 páry čápa černého (*Ciconia nigra*). Z dravců se v posledních letech opět vyskytuje v hnízdním období sokol stěhovavý (*Falco peregrinus*). U tetřeva hlušce bylo poslední hnízdění prokázáno v roce 1983, ale překvapivě z roku 1993 pocházejí dvě pozorování tetřevího kohouta. V levobřežní části CHKO pravidelně hnízdí tetřívěk obecný (*Lyrurus terix*) v oblasti po velkoplošných imisních těžbách. V posledních letech byl také opakovaně pozorován jeřábek lesní (*Bonasa bonasia*). V oblasti kolem řeky Labe se pravidelně v hnízdním období vyskytuje písek obecný (*Actitis hypoleucos*). Bylo také prokázáno hnízdění sedmi druhů sov. Hnízdní populace ledňáčka říčního (*Alcedo atthis*) čítá 6 – 8 párů. V roce 1993 bylo poprvé prokázáno hnízdění bramborníčka černohlavého (*Saxicola torquata*). Skorec vodní (*Cinclus cinclus*) hnízdí na všech vhodných vodních tocích. V roce 1994 byl poprvé na území CHKO zjištěn budníček zelený (*Phylloscopus trochiloides*).

Na území bylo zatím zjištěno 56 druhů savců. Ze zajímavějších druhů zde byl opakovaně zjištěn např. rejsec černý (*Neomys anomalus*). Zdejší oblast poskytuje velmi vhodné podmínky pro zatím 14 druhů netopýrů. Z bohatě zastoupeného řádu hlodavců byl koncem šedesátých let zaznamenán na řece Kamenici a v roce 1993 opakovaně na Labi bobr evropský (*Castor fiber*). Hraboš mokřadní (*Microtus agrestis*) dosahuje v kaňonu Labe nejnižšího výskytu v České republice (kolem 125 m n.m.). Myšice temnopásá (*Apodemus agrarius*) je na vhodných stanovištích velmi hojná (např. v kaňonu Labe). Pravidelně se vyskytuje plch velký (*Glis glis*) a plch zahradní (*Eliomys quercinus*). Za zmínku také stojí výskyt vydry říční (*Lutra lutra*), která byla zjištěna na všech vhodných tocích, včetně Labe. U rysa ostrovida (*Lynx lynx*), jehož výskyt se datuje od třicátých let, bylo již doloženo na našem území opakovaně rozmnožování. Kamzík horský (*Rupicapra rupicapra*) alpského původu se zde pravidelně vyskytuje od roku 1907, kdy byl vypuštěn do přírody.

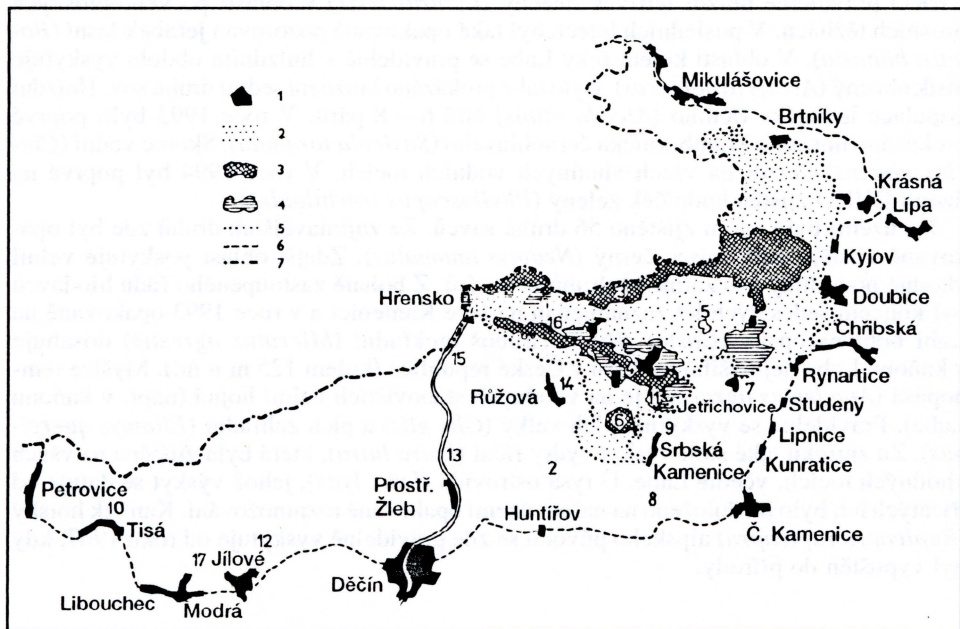
Maloplošná chráněná území

Na ploše CHKO Labské pískovce bylo zatím vyhlášeno osm maloplošných chráněných území. Konečná síť těchto území by měla reprezentovat ukázky nejzachovalejších a nejtýpčtějších ploch a také mimořádně přírodovědecky cenná území.

V nejvyšší kategorii jsou chráněny zatím dvě plochy. **Národní přírodní památka Pravčická brána** byla vyhlášena v roce 1963 na ploše 5,87 ha k ochraně unikátního geologického výtvaru – skalní brány vytvořené erozí v masivním pískovcovém bloku. **Národní přírodní rezervace Růžák** byla vyhlášena v roce 1973 na ploše 95,16 ha. Tato národní přírodní rezervace byla zřízena k ochraně přirozených smíšených porostů a typické teplomilné květeny na čedičovém podkladě. V návrhu je rozšíření NPR Růžák o 22,42 ha.

V kategorii přírodní rezervace bylo zatím vyhlášeno 5 ploch. **Čabel** byl vyhlášen v roce 1973 na rozloze 9,61 ha. Tato rezervace byla zřízena k ochraně rašeliniště se vzácnou flórou na pískovcovém podkladě. V roce 1973 byla na ploše 17,94 ha vyhlášena přírodní rezervace **Ponova louka** z důvodu ochrany autochtonního bukového porostu. **Babylon** byl vyhlášen v roce 1977 na ploše 18,61 ha na ochranu typického pískovcového skalního města s autochtonními porosty (zvláštní forma borovice s nápadně silnými a rovnými kmeny). Posláním rezervace **Pavlıno údolí**, vyhlášené v roce 1993 na ploše 163,36 ha, je ochrana celé geobiocenózy kaňonu na říčce Chřibské Kamenici. Z geomorfologického hlediska se jedná o velmi významný fenomén vysoké estetické hodnoty. Představuje také významné útočiště výskytu řady rostlinných a živočišných druhů. Zatím jako poslední byla v roce 1995 vyhlášena v této kategorii **Stará Oleška** – část rybníka s přílehlou loukou určená k ochraně jako významná zoologická a botanická lokalita. Celková výměra rezervace je 10,81 ha.

Zatím jediná plocha je chráněna v kategorii přírodní památka, a tou je lokalita **Nad Dolským mlýnem**, která byla vyhlášena v roce 1973 na ploše 1,27 ha. Hlavní předmět ochrany je rašeliniště s rojovníkem bahenním a dalšími typickými rašelinnými druhy.

Obr. 1 – Chráněná krajinná oblast Labské pískovce a návrh zón národního parku. 1 – intravilán obcí, 2 – zóna 2 národního parku, 3 – zóna 1 národního parku, 4 – zóna 3 národního parku, 5 – hranice národního parku, 6 – hranice CHKO, 7 – státní hranice. Maloplošná chráněná území přírody: současná – 1 NPP Pravčická brána, 2 PR Čabel, 3 PR Ponova louka, 4 PR Nad Dolským mlýnem, 5 PR Babylon, 6 NPR Růžák, 7 PR Pavlıno údolí, 8 PR Stará Oleška, navrhovaná – 9 PR Arba, 10 PP Tiské stěny, 11 PP Meandry Chřibské Kamenice, 12 NPP Sněžník, 13 NPR Kaňon Labe, 14 PR Pastevní vrch, 15 PP Suchá Kamenice, 16 NPR Soutěský Kamenice, 17 PP Holý vrch.

V různé fázi rozpracovanosti je dalších 8 lokalit, které by měly doplnit síť maloplošných chráněných území. Ještě v roce 1995 by měly být vyhlášeny dvě nové přírodní památky, a to **Tiské stěny** – nejlépe vyvinuté skalní město v Labských pískovcích, a **Meandry Chřibské Kamenice** jako typická ukázka erozního působení řeky. V kategorii přírodní rezervace by měla být také v roce 1995 vyhlášena **Arba** z důvodu ochrany mokřadních společenstev rostlin a živočichů.

Podle průběhu zpracování a schvalování by mělo v dalších letech následovat v kategorii národní přírodní památka vyhlášení **Pseudokrasových jevů spojených s mineralizací v oblasti Děčínského Sněžníku** – unikátní jev nemající zřejmě ve světě obdobu. V kategorii přírodní památka **Holý vrch** – ochrana nejrozsáhlejších čedičových sutí v Labských pískovcích. V kategorii Národní přírodní rezervace **Kaňon Labe** – nejrozsáhlejší, nejzachovalejší souvislé území s přirozenou skladbou porostů a s druhově nejbohatšími rostlinnými a živočišnými společenstvy na území CHKO. V kategorii přírodní rezervace **Pastevní vrch** – předmětem ochrany by mělo být xerothermní společenstvo rostlin, a **Suchá Kamenice** – typické inverzní údolí se zvratem vegetačních stupňů.

Z činnosti správy CHKO

S přijetím zákona č. 114/1992 Sb. O ochraně přírody a krajiny parlamentem České republiky se logicky staly ze správ chráněných krajinných oblastí orgány státní správy a nejsou, jak tomu bylo dříve, bezzubými organizacemi s poradním hlasem. Přesto zůstává řada oblastí, které zůstaly mimo vliv správ CHKO a které mají přímý vliv na přírodu (např. výkon práva myslivosti). S nárůstem úkolů, které přináší praktická aplikace výše uvedeného zákona a přechod od pouhé konzervace vybraných částí přírody k ovlivňování přírody a krajiny jako celku, klade na správu CHKO Labské pískovce nové a před tím nikdy neřešené úkoly. To by se mělo zákonitě odrazit v personálním obsazení správy, kde by měl být kombinován výkon státní správy, odborného pracoviště, výchovného a propagačního pracoviště a strážní služby. Naším cílem je konečný počet 22 pracovníků pro chráněnou krajinnou oblast. V současné době je na správě pouze 12 zaměstnanců. S tím také souvisí materiální zabezpečení a vybavení pracoviště správy a terénních stanic (Chřibská a Piket) zejména počítači včetně programového vybavení a dopravními prostředky.

Jedním z nejdůležitějších dokumentů, který správa CHKO zpracovala, je Plán péče o Chráněnou krajinnou oblast Labské pískovce, který byl dokončen v roce 1995. Tento dokument bude sloužit k usměrňování a ovlivňování lidské činnosti s ohledem na poslání CHKO a ke stanovení střednědobých a dlouhodobých úkolů ochrany přírody, zejména v péči o rostliny a živočichy. Plán péče vychází z ochranných podmínek a z režimu zón ochrany přírody CHKO a je výchozím podkladem pro územně plánovací dokumentaci, lesní hospodářské plány, směrný vodohospodářský plán a jiné druhy plánovacích dokumentů.

S platností zákona č. 114/92 Sb. o ochraně přírody a krajiny došlo také k novému návrhu zonace CHKO Labské pískovce, která byla vymezena a potvrzena protokolem MŽP ČR odborem ochrany přírody dne 6. září 1994.

Jedním z hlavních úkolů správy CHKO Labské pískovce je zapojení se do programu revitalizace říčních systémů ČR. V rámci tohoto programu bylo zatím zpracováno několik dílčích revitalizačních projektů – v Rájci, Růžové, Tomášově, Nové Olešce, u Markvartic a v povodích Suché Kamenice a Janovského a Olšového potoka. Na těchto projektech spolupracujeme se Státní meliorační správou Ústí nad Labem, která zajišťuje vodohospodářskou stránku projektu. Na ní bude navazovat druhá část, která by se měla týkat tzv. volné zemědělské krajiny. Jedná se o rekonstrukci nebo o nové vysazování remízků, pásů křovin popříp. malých polních lesků. Tu by zajišťovala správa CHKO vlastní.

mi silami ve spolupráci s Expoziturou ministerstva zemědělství ČR v Děčíně, nájemci nebo vlastníky pozemků. Tímto způsobem se dá velmi výrazně pozitivně ovlivnit ekologická stabilita území nehladě na estetický a krajinnotvorný význam. Rychlost a úspěšnost těchto aktivit je však závislá na množství finančních prostředků.

Správa CHKO zajišťuje vlastními silami základní zoologický výzkum u některých skupin živočichů (vážky, noční motýli, brouci, obojživelníci, plazi, ptáci, savci). Dále se snaží zajistit externí spolupracovníky na další skupiny živočichů nebo spolupracuje s institucemi, které zde provádějí výzkumy (např. Masarykova univerzita v Brně, Okresní muzeum v Ústí nad Labem, Vodohospodářský ústav Praha nebo Geologický ústav AV ČR). Takto získáváme alespoň základní přehled o dalších skupinách živočichů (měkkýši, pavouci, střevlíci, ryby atd.).

Na úseku botaniky se od roku 1992 systematicky započalo s ukládáním dat do počítačové databáze. Správa CHKO navázala pracovní kontakty s řadou vědeckých organizací a zejména s Botanickým ústavem AV ČR v Průhonicích, který je jedním z hlavních partnerů správy. V roce 1992 započalo floristické mapování kaňonu Labe. Výsledky slouží jako jedna ze základních argumentací ochrany přírody v souvislosti se stále plánovanými vodními díly na Labi. V rámci tohoto průzkumu byly vytypovány i cenné porosty, které by tvořily základ národní přírodní rezervace „Kaňon Labe“, kterou se bohužel zatím nepodařilo prosadit.

Metodika i vedení průzkumu se osvědčilo, a proto byl podán grant Ing. Härtelem z BÚ AV ČR v Průhonicích na MŽP v Praze s názvem „Floristické mapování připravovaného NP České Švýcarsko“. Ještě před schválením tohoto grantu začala česká strana jednat se Správou NP Saské Švýcarsko o koordinaci botanického mapování na obou stranách státní hranice a na sjednocení obou metodik. V roce 1993 kontaktoval správu BÚ AV ČR v Průhonicích a seznámil ji se záměrem realizovat na území CHKO LP projekt studující problematiku invazního šíření nepůvodního druhu *Pinus strobus* – borovice vejmutovky. Tato borovice ničí původní lesní ekosystémy borovice lesní s rojovníkem, brusinkou a vřesem obecným. Studium biologie a dalších životních cyklů tohoto druhu lze získat poznaty, které budou využity jako základ pro potlačení tohoto nepůvodního a agresivního druhu na tomto území. V roce 1994 zahájil Český ústav ochrany přírody – Výzkumné a monitorovací pracoviště Brno projekt s názvem „Management lesních ekosystémů v připravovaném NP České Švýcarsko“. Výstupem tohoto projektu je inventarizace dřevin a návrhy hospodářských zásahů a také inventarizace nelesních ekosystémů.

Výsledkem všech těchto jak zoologických, tak botanických výzkumných aktivit by mělo být nejenom poznání druhového zastoupení jednotlivých skupin organismů v této oblasti, ale také informace o jejich prostorovém rozmístění a ekologických nárocích jednotlivých druhů. To bude sloužit nejen k ochraně populací ohrožených druhů, ale také k jejich pozitivnímu ovlivňování. Je to také nezbytný předpoklad pro objektivní a fundované rozhodování při výkonu státní správy na území CHKO.

Od roku 1993 jsou správě CHKO přidělovány peníze na tzv. „management“ – což jsou účelově vázané finanční prostředky. Z nich správa přednostně zajišťuje budování informačního systému, údržbu vybraných částí turistických stezek, dobudování sítě maloplošných chráněných území, péče o chráněné druhy rostlin a živočichů a jejich prostředí (např. kosení luk, obnova malých vodních nádrží) a likvidaci nepůvodních a invazních druhů rostlin apod.). Je to jeden z našich nejdůležitějších nástrojů přímé ochrany přírody a krajiny a také přímého pozitivního ovlivňování návštěvníků.

V současnosti působí při CHKO LP 14 dobrovolných strážců přírody. Za optimální považujeme 40 strážců, jak z hlediska organizačního, tak i plošného. Při jejich výběru posuzujeme jejich zájem o zdejší region, znalost terénu, všeobecný rozhled v ochraně přírody a také kulturnost při vystupování. Tito dobrovolní strážci jsou vedeni našimi profesionálními strážci.

Spolupráce se sousedními CHKO (Lužické hory a České středohoří) je naprostou samozřejmostí, protože tyto oblasti přecházejí plynule jedna v druhou, jsou navzájem propojeny vodní sítí a jedna druhou navzájem přímo či nepřímou ovlivňují. Každý rok provádíme společné vyhodnocení spolupráce – výměny informací (zejména zoologických a botanických), koordinace postupů u projektů, které svým dopadem zasahují nebo mohou zasahovat sousední CHKO (např. vodní díla na Labi, revitalizace říčních systémů, likvidace nepůvodních invazních druhů rostlin apod.).

Dohoda ze dne 28.8.1991 mezi Ministerstvem životního prostředí České republiky a Státním ministerstvem životního prostředí a územního rozvoje Saská dala oficiální základ spolupráci v ochraně přírody mezi správami CHKO Labské pískovce a Národním parkem Saské Švýcarsko. Od této doby probíhá pravidelná výměna informací, zkušeností a pravidlem se staly společné porady mezi oběma správami. Bylo dosaženo jednotného pohledu na koncepci rozvoje parků. Obě správy intenzivně spolupracují při působení na širokou veřejnost a v otázkách její výchovy a přístupu k ochraně životního prostředí. V rámci této spolupráce proběhla řada recipročních přednášek, exkurzí a výměnných pobytů mládeže. Nejintenzivnější je spolupráce odborných pracovníků. Společně se pracuje na zmíněném floristickém mapování oblasti Labských pískovců, v rámci kterého probíhají i výměnné pobyty českých a německých odborníků. Na obou stranách státní hranice intenzivně pokračuje také zoologické mapování. Týká se to zejména obratlovců, ale také měkkýšů, vážek a dalších skupin bezobratlých. Jedním z cílů je vydávání společných publikací zpracovávající podrobně faunu Labských pískovců (např. Ptactvo Labských pískovců, Měkkýši Labských pískovců apod.). Z toho důvodu také probíhá intenzivní výměna informací týkající se výskytu a rozšíření jednotlivých druhů. Zvláštní pozornost se věnuje některým vybraným druhům – tetřívěk, čáp černý, vydra a rys, kde je výzkum a shromažďování informací vzájemně úzce koordinováno. Spolupráce na této úrovni vyvrcholila v roce 1994, kdy německá strana získala prostředky na společný biologický průzkum řeky Křinice na území obou států od pramene po ústí do Labe.

Interakce přírody a člověka

Některé způsoby hospodářského využívání a také některé nehuspodářské aktivity mají přímý či nepřímý vliv na ochranu přírody této oblasti. Jedním z nejpalčivějších problémů je hospodářské využívání lesů. Lesní porosty v CHKO mají hlavně mimoprodukční význam. Tato skutečnost musí být zohledněna již při vypracovávání lesních hospodářských plánů. Naše strategie pěstování lesů jak v CHKO, tak i v NP, směřuje k dosažení druhové skladby porostů, která odpovídá jednotlivým lesním typům přírodě blízkých lesů. Střednědobým cílem je maximální snaha přiblížit se při výchově stávajících smíšených porostů porostům přírodě blízkým. Krátkodobým cílem je snaha, aby se při obnovách porostů vycházelo z obnovního cíle, tj. z přirozené skladby v souborech lesních typů. Tak by měl být učiněn zásadní krok k pěstování porostů, které budou odpovídat svou druhovou skladbou přírodě blízkým lesům. Tuto věc je nutné začlenit do zásad při vypracovávání nových lesních hospodářských plánů. Jde o obtížný úkol. Lesy ČR sice slovy tuto zásadu uznávají, ale při konkrétních jednáních se snaží co nejvíce o vysazování pouze hospodářských dřevin – hlavně smrku. Zásady, které prosazuje CHKO, vyplývají ze zákona č. 114/92 Sb. O ochraně přírody a krajiny. Chceme vyloučit velkoplošné holoseče a nahradit je jemnějšími způsoby obnovy (maloplošná seč, náseky, clonná seč), využívat přirozenou obnovu stanovištně odpovídajících dřevin a vyloučit geograficky nepůvodní dřeviny z obnovních cílů a během výchovy porostů. Při umělé obnově lesa směřující ke změně druhové skladby chceme využívat výhradně sazenice vypěstované ze semen místní proveniencí. V náhradních porostech, složených hlavně ze smrku pichlavého, požadujeme provést rekonstrukce a podsadbou doplnit

dřeviny odpovídající přírodě blízké druhové skladbě. Velká pozornost by se měla věnovat vrácení jedle bělokoré, dubu, buku do lesních porostů, a tím podstatně přispět ke stabilitě lesních porostů. Způsob hospodaření v lesích by se radikálně změnil po vyhlášení národního parku. Pak by již nic nemělo bránit takovému hospodaření, které má v první řadě za cíl zakládání a pěstování přírodě blízkých lesů.

Díky současnému útlumu zemědělství již k interakcím se zemědělskou činností v podstatě nedochází. Spíše se paradoxně objevují situace, kdy ochrana přírody žádá o obhospodařování některých ploch, zejména v oblastech s velkými bloky zemědělské půdy (např. Mikulášovicko). Pokud se někde na zemědělské půdě zachovaly lokality s výskytem ohrožených druhů rostlin, správa CHKO podporuje prostřednictvím finančních prostředků jejich vhodné obhospodařování. Nepočítá se, kromě výjimečných případů, s převodem zemědělské půdy na lesní. Cílem je spíše převedení většiny orné půdy na louky a pastviny.

Průmysl je v naší CHKO zastoupen málo a nepůsobí výraznější zatížení životního prostředí. Bohužel zásadní význam pro Labské pískovce má dálkový přenos imisí, který negativně postihl zejména levobřežní část CHKO. V současné době je však již patrný pokles zatížení naší oblasti imisemi. Na tzv. imisních holinách se v současnosti vyvíjejí velmi zajímavá náhradní společenstva rostlin a živočichů, která představují výrazné přírodovědecké obohacení této oblasti proti předtím zde pěstovaným smrkovým monokulturám.

S průmyslem a zemědělstvím také úzce souvisí čistota vod. Jako jeden z nejnaléhavějších problémů se jeví čistota vody v Labi. Protože poměrně úzkým kaňonem Labe mezi Děčínem a Hřenskem jsou odvodňovány celé Čechy, potom výrazné zlepšení kvality vody nastane až po čištění vody v celém jeho povodí. Tato aktivita je koordinována v rámci česko-německé spolupráce Projekt Labe. S poklesem průmyslové a zemědělské výroby a také s již zaváděnými čistíčkami odpadních vod, se voda v řece Labi již viditelně zlepšuje. Další problematické toky jsou Kamenice se sídelní aglomerací Česká Kamenice, Křinice s aglomerací Krásná Lípa a Chřibská Kamenice s Chřibskou. Žádná obec rozkládající se podél těchto toků již ani podél jejich hlavních přítoků nemá čistíčku odpadních vod. V současné době se již připravuje jejich výstavba pro Krásnou Lípou a Českou Kamenici za finanční účasti Svobodného státu Sasko.

Území CHKO patří k tradičním turistickým oblastem. Na území CHKO jsou tři turisticky nejexponovanější oblasti – Hřensko – Mezná – Jetřichovice (podle našich odhadů cca 800 tis. návštěvníků za rok), Kyjov – Brtníky (100 – 150 tis.) a Děčínský Sněžník – Tisá (100 – 150 tis.). Celková délka všech turistických cest je 250 km. Ty spojují nejreprezentativnější a nejcharakterističtější části CHKO. Jejich hustota a rozsah je z našeho pohledu dostačující vzhledem k velikosti území i počtu návštěvníků, a to i s výhledem do budoucnosti. Docházet bude pouze k menším změnám ve vedení tras z důvodů jejich údržby (eroze) a zklidnění některých míst (výskyt ohrožených druhů živočichů a rostlin apod.). Pěší turistika má hlavní postavení ze všech turistických aktivit, proto bude i z naší strany nadále preferována. Pro cykloturistiku je v současné době vyznačena pouze jedna trasa v oblasti Sněžník – Tisá – Petrovice v délce 25 km. Navrženy jsou ještě trasy Hřensko – Jetřichovice – Tokaň – Kyjovské údolí v délce 45 km a Děčín – Dolní Žleb v délce 25 km. Pro zdejší oblast je typické horolezectví, které zde má dlouholetou tradici. Pokud je provozováno rozumným způsobem, nemá výraznější negativní vliv na přírodu. V posledních asi 5 letech se však počet horolezců několikanásobně zvýšil a některé oblasti (např. Tiské stěny) jsou již tímto způsobem rekreace přetíženy. Často jsou překračována ustanovení horolezeckého řádu, resp. nedodržována částí tzv. „horolezců“, neochotných podřídit se jakýmkoliv, třeba i jen dílčím omezením. Vyřešit problémy nedodržování horolezeckého řádu je především úkolem horolezců (Českého horolezeckého svazu). Nerespektování pravidel horolezectví nejen způsobuje škody samotným horolezcům, ale může v budoucnosti vést i ke střetům s orgány ochrany přírody.

Další rozšířenou formou rekreace je tzv. trampování. Jeho začátky spadají do padesátých let a rozmach trvá do současnosti. Trampské bivaky se většinou nacházejí na odlehklých místech, což jsou z pohledu ochrany přírody většinou cenná území, která by měla tvořit klidové zóny. Tyto bivaky jsou využívány prakticky celoročně. Jejich uživatelé se často vyhýbají dodržování jakéhokoliv řádu a pořádku. Počet námi registrovaných pravidelně navštěvovaných bivaků je asi 80. Naším cílem je vytěsnění těchto bivaků z 1. zóny a ve 2. a 3. zóně budou ponechány jen ty, jejichž uživatelé budou dodržovat pravidla určená správou a jejichž umístění není v rozporu se zájmy ochrany přírody. Bohužel je to úkol dlouhodobý a jeho řešení je závislé nejen na správě CHKO, ale i na Lesích ČR (vlastník pozemků), Pohraniční policie ČR a Policie ČR. V posledních letech se také stalo zvykem těchto tzv. trampů používání střelných zbraní. Do budoucna je toto jeden z nejpálčivějších problémů správy. V současných podmínkách s nedostatečným počtem profesionálních strážců je tento problém prakticky neřešitelný.

Naším cílem je poskytnout návštěvníkovi jednak všechny dostupné informace jak přímo v terénu (systém informačních tabulí, informační střediska), tak i mimo něj (vydávání informačních brožur, spolupráce s televizí, rozhlasem, videopořady atd.), a také zajistit a udržet kvalitní síť turistických stezek. Tím by mělo dojít k nepřímé a nenásilné regulaci návštěvnosti, protože průměrný turista nemá tendenci navštěvovat místa mimo kvalitně zabezpečené a atraktivní turistické trasy. V současné době intenzivně pracujeme na kompletaci sítě informačních tabulí. Zvolili jsme dva typy. Tzv. všeobecné s všeobecným textem o hodnotách tohoto území. Ty jsou rozmístovány většinou na silně turisticky exponovaná místa. Speciální tabule jsou rozmístovány podél turistických tras a upozorňují na zajímavosti konkrétního území. Zejména tento typ se velmi osvědčil.

Vybudování dvou informačních středisek (podle našeho názoru by byla vhodná oblast Hřenska a Jetřichovic) je zatím mimo naše možnosti.

S vyhlášením národního parku přejdou do kompetence správy některé další důležité pravomoce, např. hospodaření v lesích, výkon práva myslivosti a rybařství. Tím by měly být vyřešeny některé z nejzávažnějších interakcí. Za nejdůležitější však považujeme získání větší autonomie správy a zejména podstatné zkrácení, zjednodušení a tím i zrychlení rozhodovacího procesu. Naše činnost by tak získala větší pružnost a akceschopnost. Podstatně by se zlepšilo i materiální vybavení a personální obsazení správy. Došlo by k posílení úseku lesního hospodářství (cca 700 ha na 1 hajného), odborného úseku, strážního úseku (1 strážce na cca 45 km²) a zejména propagačně-výchovného úseku. Na zbytku území by zůstala zachována chráněná krajinná oblast v současných hranicích a se současným způsobem ochrany, která by byla řízena správou národního parku.

Literatura:

- ABTOVÁ, M. (1982): CHKO Labské pískovce. Aktuality 1/82, Krajské středisko státní památkové péče a ochrany přírody v Ústí nad Labem k 10. výročí činnosti Správy CHKO Labské pískovce, 27 str.
- BARUŠ, V. (1989): Červená kniha ohrožených a vzácných druhů rostlin a živočichů ČSSR – 2, Kruhoústí, ryby, obojživelníci, plazi, savci. SZN Praha, 137 str.
- FEYFAR, Z. (1978): Labské pískovce. Praha, 79 str.
- FRIEDL, K., MARŠÁKOVÁ, M., PETŘÍČKOVÁ, M., POVOLNÝ, F., RIVOLOVÁ, L., VINŠ, A. (1991): CHKO Labské pískovce. Chráněná území v České republice. Praha, s. 62 – 65.
- HÄRTEL, H. (1993): Botanická charakteristika navrhovaného Národního parku České Švýcarsko. MS, Správa CHKO Labské pískovce.
- KOLEKTIV (1984): Děčínsko. Olympia, Praha, 253 str.
- SEDLÁČEK, K. (1988): Červená kniha ohrožených a vzácných druhů rostlin a živočichů ČSSR – 1, Ptáci. SZN, Praha, 176 str.
- ŠKAPEC, L. (1992): Červená kniha ohrožených a vzácných druhů rostlin a živočichů ČSFR – 3, Bezobratlí. Příroda, Bratislava, 155 str.

Z u s a m m e n f a s s u n g

DAS ELBSANDSTEINGEBIRGE AUS DER SICHT DES NATURSCHUTZES

Die ersten Bemühungen um den Schutz dieses Gebietes finden wir in Niederschriften des Ministerial-Konservators Rudolf Maximovič im Jahr 1923. Den ersten Vorschlag, in dieser Landschaft ein großflächiges Landschaftsschutzgebiet einzurichten, machte im Jahr 1953 Dr. J. Čerovský in seiner Diplomarbeit mit dem Titel „Die Wälder in den Dčřfner Wänden“.

Diese Bestrebungen führten schließlich im Jahr 1972 zur Gründung des Landschaftsschutzgebietes (LSG) Labské pískovce (Elbsandsteingebirge), das an das schon bestehende Landschaftsschutzgebiet Sächsische Schweiz angrenzt. Hier erfolgte die Gründung schon im Jahre 1956. Das Schutzziel des LSG besteht in der Bewahrung der Gesamtlandschaft in ihrem typischen Erscheinungsbild, der Quellen des Naturreichtums und die Herstellung eines Naturraumes, der menschliche Siedlungen mit ihrer typischen Volksbauweise integriert.

Die wertvollsten Teile des sächsischen LSG wurden im Jahr 1991 zum Nationalpark (NP) Sächsische Schweiz erklärt. Seit dieser Zeit sind auch auf tschechischer Seite rege Bemühungen im Gange, um diesen Status auch für die wertvollsten Teile des böhmischen Schutzgebietes zu erlangen.

Flächenaufteilung	Fläche in ha	Anteil in %
Gesamtfläche LSG Labské pískovce	32 442	
Wald	22 952	70.7
landwirtschaftlich genutzte Fläche	7 013	21.6
andere Flächen	2 182	6.7
Gewässer	295	1.0

Im LSG Labské pískovce existieren derzeit 7 Reservate und man rechnet noch mit der Ausweisung von weiteren 9. Das entstehende Netz solcher Flächen soll die wertvollsten und typischsten Naturflächen des LSG sowie gleichzeitig naturwissenschaftlich interessante Gebiete repräsentieren.

Klimatische Verhältnisse. Der weitaus überwiegende Teil des LSG gehört zur gemäßigt warmen Zone. Auch niedrigst gelegenen Teile des Tetschener Kessels und des Elbtales werden schon als gemäßigt warme Zone eingestuft. Bei der Bewertung des gesamten Temperaturcharakters zeigt sich, daß das gesamte LSG relativ kühl ist und einen Hang zur Ozeanität des Klimas besitzt. Relativ oft tritt Temperaturinversion ein. Das gesamte LSG-Gebiet ist reich an Niederschlägen, die langjährigen gemessenen Werte bewegen sich um 700 bis 800 mm.

Flora. Die Pflanzenwelt des LSG ist durch folgende Faktoren geprägt: geologische Verhältnisse, Geomorphologie der Felsgebiete, klimatischen Verhältnisse, anthropogene Einflüsse.

Die Wälder, welche den Großteil des LSG bedecken, sind hauptsächlich Fichten- und Kiefernbestände. Außerdem finden sich hier folgende natürliche Vegetationseinheiten: mesophile Buchenbestände (Fagion) darunter acidophile Buchenbestände (Luzulo-Fagion), Hainbuchen- und Buchenwäldchen (Carpinion), Geröllwald (Tilio-Acerion), Auwald (Alno-Ulmion) und Kiefern-Reliktwälder (Dicrano-Pinion).

Fauna. Dank der Einzigartigkeit der Natur dieser Gegend ist die Fauna des LSG sehr interessant und mannigfaltig. Leider sind die Erkenntnisse sehr lückenhaft und bei den meisten Wirbellosen liegen gar keine vor. Darum ist es bis jetzt sehr schwierig, das Gebiet aus zoogeographischer Sicht zu bewerten.

Für die wirbellose Fauna ist folgendes charakteristisch: das Vorkommen vieler Arten mit borealer Verbreitung in niedrigen Höhenlagen, das Vorkommen einer großen Zahl von stenöken Arten und neben ganz neuen, hier bisher unbekanntem Arten wurde auch eine große Anzahl von Arten festgestellt, die auf dem Gebiet der Tschechischen Republik schon als ausgestorben oder besonders gefährdet gelten.

Bezüglich des Fischreichtums besitzt der unregulierte Wasserlauf der Elbe die größte Bedeutung. Nach letzten Untersuchungen gibt es hier 32 Fischarten aus sieben Familien. Die anderen Wasserläufe des LSG sind Forellengewässer. Belegt ist im Gebiet des Elbsandsteingebirges das Auftreten von 13 Lurcharten und 7 Arten von Kriechtieren. Als sichere oder wahrscheinliche Brutvögel kommen 13 Arten in Frage. Außerdem wurden bisher 56 Arten von Säugetieren festgestellt.

Die Verwaltung des LSG ist ein Amt, dem sowohl Pflichten einer Naturschutzbehörde, sowie auch fachliche Aufgaben, Umweltbildung und Naturschutzwache unterliegen. Mit eigenen Kräften der Verwaltung werden folgende Tierarten wissenschaftlich bearbeitet: Libellen, Nachtfalter, Käfer, Lurche, Vögel und Säugetiere. Desweiteren wird mit externen Wissenschaftlern und anderen Institutionen zusammen gearbeitet, um eine Übersicht über weitere Tierarten zu bekommen. Im Jahre 1992 wurde mit der floristischen Kartierung des Elbtales begonnen, die 1993 auf das ganze Gebiet des geplanten NP ausge-

dehnt werden konnte. Weitere Projekte befassen sich mit der sprunghaften Verbreitung der fremdländischen Weymoutskiefer, der Inventarisierung der Gehölze und dem Studium von Ökosystemen außerhalb des Waldes. Ab 1993 wurden Finanzen freigegeben und folgende Aktivitäten in Angriff genommen: Errichtung von Informationstafeln, Erhaltung der Naturlehrpfade, Pflege und Ausweitung der Reservate, Artenschutz (Mähen von Wiesen, Erneuerung von kleinen Teichen, Liquidierung von fremdartigen Pflanzen).

Eines der größten Probleme stellt die Waldwirtschaft dar. Die Wälder des LSG haben im Wesentlichen keine Bedeutung für die Holzproduktion. Diese Tatsache sollte in den Forsteinrichtungsplänen mit einbezogen werden und unsere Bemühungen naturnahe Waldbestände anzustreben, laufen in diese Richtung. Große Aufmerksamkeit sollte der Wiedereinführung der Weißtanne, Eiche und Buche geschenkt werden um damit eine Stabilisierung der Waldbestände zu erreichen. Mit der Gründung eines Nationalparks würde diesen Bemühungen nichts mehr im Wege stehen.

Was die Landwirtschaft betrifft, haben sich die früheren Konfliktbereiche jetzt anders verlagert. Aus Naturschutz gründen wird die Bewirtschaftung großer Flächen verlangt, wo in den letzten Jahren eine Verwilderung eingetreten ist. Um diese Schäden zu mildern, wird angestrebt, Ackerland in Wiesen- und Weideflächen überzuführen.

Die Industrie hatte im LSG Elbsandsteingebirge nie eine bedeutende Rolle gespielt und stellt so keine größere Gefahr für die Umwelt da. Dafür ist die Belastung des Gebietes durch Immissions-schäden – besonders linkselbisch – erheblich, der Zustand verbessert sich aber. Mit der Industrie und Landwirtschaft hängt eng die Verschmutzung der Wasserläufe zusammen. Das dringlichste Problem auf diesem Gebiet ist das Elbewasser. Derartige Fragen werden im Rahmen der tschechisch-deutschen Zusammenarbeit im sog. „Elbeprojekt“ behandelt. Mit dem Rückgang der Industrie und der Landwirtschaft und mit der Einführung von Kläranlagen hat sich die Wassergüte der Elbe verbessert.

Das LSG Elbsandsteingebirge gehört zu den traditionellen Wandergebieten. Das markierte Wanderwegenetz hat eine Länge von etwa 250 km. Unsere Bemühungen sind, dieses Netz zu erhalten und weiter auszustatten, sowie durch Broschüren und Zusammenarbeit mit Presse, Rundfunk und Fernsehen der Öffentlichkeit die Anliegen des Natur- und Landschaftschutzes näherzubringen. Neben der Touristik hat auch das Klettern eine lange Tradition und Bedeutung. In diesem Bereich kommt es stellenweise zur Überlastung einzelner Klettergebiete (z.B. in den Tyssaer Wänden). Auch das sog. Bofen ist nicht problemlos, zumal es auch in Ruhezonen ausgeübt wird.

Mit der Gründung eines NP im tschechischen Teil des Elbsandsteingebirges würde die Verwaltung des NP das Recht der Forst- und Jagdwirtschaft sowie der Fischerei übernehmen. Damit sollte es auch zur Verbesserung in den problematischsten Konfliktbereichen kommen. In den restlichen Gebieten werden die Grenzen des LSG in ihrem jetzigen Verlauf verbleiben um auch hier den Natur- und Landschaftschutz zu gewährleisten.

Abb.1 – Landschaftsschutzgebiet Elbsandsteingebirge und Entwurf von Zonen des Nationalparks (entsprechend sog. Schützer-Entwürfe). 1 – Innenbereich der Gemeinden, 2 – Zone 2 des Nationalparks, 3 – Zone 1 des Nationalparks, 4 – Zone 3 des Nationalparks, 5 – Grenze des Nationalparks, 6 – Grenze des LSG, 7 – Staatsgrenze.

(Pracoviště autorů: Správa CHKO Labské pískovce, Dlouhá jízda 1257, 405 01 Děčín.)

Došlo do redakce 4.5.1995

Lektorovali Milan Holeček, Václav Král, Václav Poštolka